

50. YILA BASARKEN

C umhuriyet ellinci yılında. Onun o heyecanlı ilk günlerini yaşamış olanların sayısı gittikçe azalmakta. Buna rağmen bizde o heyecanı, geleceğe olan inancı yaratan büyük insan daima kalbimizde, daima önümüzde: O öyle bir varlık ki, geçen her gün bize onun büyüklüğünü, dehasını daha iyi hissettiriyor.

Rauf Orbay, «hepimiz onunla beraberdik, fakat o olmasaydı, hiçbir şey olmazdı», demişti. Evet, Tek adam!

Avam kamarasında Anadolu Zaferi üzerine prestijini kaybeden İngiliz başbakanı Lloyd George, «ben ne yapabilirim ki, di-yordu, insanlığın ancak her beş yüz yılda bir yetiştiği bir deha, bu sefer Türklerin arasından çıktı.»

10 Kasım 1938 Saat 09.00'u geçiyor. Acı haber İstanbulda yayılmaya başlamıştır. Alman Profesör İstanbul Üniversitesinde derse girmek üzeredir. Birden bire tereddüt eder. Rektöre telefonla sormayı yerinde bulur. Rektör «sayın Profesör», der, «böyle bir durumda Almanyada ne yaparsınız, öyle hareket edin!» Profesörün cevabı şudur: «Sayın Rektör, fakat Almanyada şimdiye kadar böyle bir adam ne yaşamış, ne de ölmüştür.»

Onun yaptıkları bir tarihtir, gençler onu okurlar, anırlar ve öğrenirler. Fakat onu kimse o devrini yaşamış insanlar gibi bir daha yaşayamaz. İşgal devletlerinin süngüleri altında kalmış karanlık bir İstanbulda Anadoludan gelen ufucuk bir iki haberin verdiği ümitle yaşayan o zamanın genç okulluları için, Anadolu ve Mustafa Kemal hiçbir şeyle kıyaslanamayacak kadar bu dünyanın üstünde bir heyecan ateşiydi.

O bir Amerikan tarihçisinin dediği gibi, «zaferden sonra, Londra ve New Yorkta devletlere kredi açan bankalara Anadolu Yaylalarının karşılığında gösterecek hiçbir şeyleri olmamasına rağmen, ordu ve maliyesini düzenlemeye muvaffak oldu ve bunları tahmin edilmeyen bir beceri ile yaptı.»

Ve sonra sıra devrimlere geldi. Hepimizin malı olan ve Türkiyeyi «Bogaziçinin hasta adamı» olmaktan kurtaran bu ileri adımları kültürünün sonsuzluğu ve geleceği görmedeki eşsiz yeteneğiyle başarmışken söylediği söz şuydu:

Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.

Bilimi ve terakkiyi inkâr eden bir topluluğun yaşamayacağını çok iyi bildiği için gereken her yerde ve herkese hocalık etti. Onun Çankaya toplantıları yalnız nazarı olsaydı, Plato'nunkilerle kıyaslanabilirdi.

Hakkında son zamanların en iyi kitabını yazmış olan Lord Kinross, son söz olarak «ölümüyle dünya ilginçliğini kaybetti» der.

Geographic Magazin'in 1934 yılında Ankaradan bahseden bir sayısında yazar yazısını, «Ulus meydanındaki Atatürk heykeli Batıya bakıyor», diye bitirir.

Evet, bir coğrafya olan batıdan ziyade insanlığın bilim, fen, demokrasi, özgürlük, sanat ve toleransını temsil eden batı kültür ve uygarlığına. Onun bütün özlemi buydu ve bugün ellinci yılda o yolda bir hayli yol almış olduğumuzu söyleyerek Atatürkün bu büyük mirasını genç kuşaklara bırakabiliriz.

NÜVİT OSMAY